

Mafiologiens paradigmeskift

Søndergaard, Peter

Published in:
Årsberetning

Publication date:
2008

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Søndergaard, P. (2008). Mafiologiens paradigmeskift. I *Årsberetning: 2007* (s. 116-117). Roskilde Universitet. Årsberetning. Roskilde Universitet Bind 2007

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Mafiologiens paradigmeskift

Peter Søndergaard

Fra midten af 1980'erne opstod et fænomen som i italiensk jura hedder *collaboratore di giustizia*, og som i al enkelhed bestod i at først én, så mange, så hundreder mafiosi hoppede af og sluttede pagt med myndighederne. I pressen blev afhopperne kaldt "de angrende" "*i pentiti*", selv om det sjældent er anger men tryghed der får mafiosi til at vælge vidnebeskyttelsesprogrammet. Takket være *i pentiti* ved man nu meget mere om den sicilianske mafia. *I pentiti* har givet anledning til at mafiologien, den videnskabelige undersøgelse af mafiafænomenet, har revideret vigtige grundopfattelser.

Den første bog jeg læste om mafiaen var Norman Lewis' *Mafiaen* fra 1965 (*The Honored Society*). Lewis havde deltaget i Anden Verdenskrig i Italien; han var gift med en siciliansk kvinde og havde adgang til efterretningsrapporter om mafiaen. Bogen var spændende og velskrevet. Især mafiaens rolle ved de amerikanske styrkers landgang på Sydvestsicilien, mafiaens engagement i befrielsesadministrationen samt separatisten og mafia-banditten Salvatore Giulianos hærgen i området syd for Palermo fik en fremtrædende plads. For os der var uden større indsigt i mafiaen, var det fascinerende at konstatere, at her var en magtfaktor, som reelt styrede Sicilien, og havde et hemmeligt centralsråd, hvor mænd af den rette støbning blev optaget i organisationen ved særlige ceremonier. Norman Lewis' oplysninger om mafiaens hemmelige selskab var ikke hentet fra faglitteraturen om mafiaen, så hvorfra kendte Lewis til en samlet mafiaorganisation? Det får man ikke svar på i bogen; kilderne oplyses ikke. Manglen fremkaldte selvfølgelig kritik hos anmelderne. Den engelske historiker og specialist i Italiens og Siciliens historie, Denis Mack Smith, anmeldte bogen i *The New York Review of Books* i et lidt overbærende tone. Uden troværdige, navngivne kilder var bogens påstande umulige at eftervise, hævdede Smith og med god ret.

Den akademiske verden – historikere, antropologer og sociologer – så dengang og de efterfølgende 20 år ingen anledning til at fravige deres grundopfattelse om, at mafiaen fandtes på Vestsicilien, at den dannede et anarkistisk system af lokale mafiafamilier, som bekrigede og konkurrerede med hinanden om indflydelse, penge og ære. Videnskabsfolkene var blandt andre Hess, Smith, Blok, Schneider og Arlacchi; de var enige om, at mafiaen var et lokalt magtsystem uden centraliseret overbygning, og at mafiavolden var en konkurrenceparameter for at fastholde magten. Italiensk lov, retsembedsmænd og juridisk sagkundskab var enig og definerede mafiaen som en lokal kriminel organisation. Her overfor stod fantasifulde og hårdnakkede påstande som dem i Lewis' bog, om at mafiaen også var forgrenet til det politiske liv, og at mafiaen var en centraliseret organisation med faste medlemsregler og ritualer.

Sådan forblev positionerne i mafiologien de følgende 20 år og mafiavolden steg op gennem 70'erne og 80'erne, og spektakulære spektakulære mord prægede hverdagslivet. Ofrene var ikke kun mafiosi, men også centralt placerede myndighedspersoner. De faldt om, skudt på gaden, i deres biler, på barer eller i deres hjem: regionens præsident, den regionale oppositionsleder, statsadvokaten, præfekten, forundersøgelsesdommeren, politikommissæren, journalister, menige politimænd, carabinieri. Ledende repræsentanter for det sicilianske samfund skudt væk på få år. Hvad sker der? I forundersøgelseskantoret for mafiakriminalitet i Palermo arbejder en håndfuld forundersøgelsesdommere under ledelse af Giovanni Falcone på at afdække dynamikken i dette eskalerende mareridt. Et sted i Brasilien – på flugt, på kanten til Amazonas regnskove – sidder den mærkelige palermitanske mafioso Tommaso Buscetta og ser nyheds-tv en dag i september 1982, da

der vises et indslag fra Palermo. Det handler om attentatet på den nyudnævnte antimafia-kommissær Carlo Alberto Dalla Chiesa. Han forstår, at krigen er brudt ud på Sicilien. Kort efter anholdes Buscetta af det brasilianske politi, og i 1984 udleveres han til de italienske myndigheder og indleder samarbejdet med Giovanni Falcone. Da det rygtes at Buscetta samarbejder, og da han i 1986 vidner i den store mafiaretssag i Palermo, hvor fem hundrede mafiosi anklages, begynder mafiaorganisationen, som man nu aner eksistensen af, at slå sprækker. Ud kravler de første *pentiti*, som ønsker at samarbejde. De fortæller at der findes en fælles organisation for de sicilianske mafiafamilier, som medlemmerne kalder Cosa nostra. Der er cirka fem tusinde medlemmer i begyndelsen af 80'erne, og indviet bliver man efter en særlig ceremoni, hvor det nye medlem sværger troskab til sin familie og til Cosa nostra. Organisationen er regelstyret.

Er det vigtigt? Ja, fordi det viser at mafiaen som en type organiseret kriminalitet er dynamisk og skifter form, når forhold i det miljø den opererer i indbyder til det. Det gjorde de i 60'erne og 70'erne, hvor mafiaen kunne gøre fantastiske forretninger. Det er vigtigt, at de videnskabelige undersøgelser af mafiafænomenet overvejer denne evne til pludselig forvandling, fordi mafiologien skal fremstille sand information om sit emne til de retslige og politiske institutioner. Derfor er afhopperne nødvendige kilder til at træffe korrekte foranstaltninger til at imødegå alvorlige trusler. For Tommaso Buscetta, denne særprægede og intelligente mafioso, var sagen klar. Han opgave ikke mafiakarrieren på grund af moralske anfægtelser og dårlig samvittighed. Han var blevet ydmyget og flere slægtninge var blevet myrdet. For ham var det de toneangivende corleonesere, der havde ødelagt det gode mafialiv. De havde ødelagt mafiaens ærværdige træk, forsvar for de svage, ordholdenhed, respekt, venskab, ærlighed. Han havde ingen skrupler ved at medvirke til, at corleoneserne blev fjernet fra Cosa nostra. Om han så skulle gå i ledtog med Falcone.

Norman Lewis skrev sin bog netop da mafiasystemets centrale elementer var under opbygning. Om han faktisk havde kilder, eller om han bare gættede rigtigt, ved man ikke. Mafiologerne fortsatte endnu 20 år med at køre med en halv vind. En af de mere kendte, italieneren Pino Arlacchi, har erkendt at han tog fejl. I en bog om mafioso Antonino Calderone skriver han (*Mænd uden ære*, 1993): "På nuværende tidspunkt kan jeg kun fastslå, at Calderones beretning tilsyneladende underbygger de fleste af resultaterne fra min forskning i mafiafænomenet, men også afkræfter mine tidligere betragtninger på ét meget væsentligt punkt. Det, jeg hentyder til, er spørgsmålet om, hvorvidt der eksisterer en formel og hemmelig sammenslutning med regler og indvielsesritualer mellem mafiosi og de klaner, der er en del af den sicilianske mafia. Antonino Calderones vidneudsagn tvinger os til at erkende, at mafiaen – i modsætning til, hvad der hidtil er blevet hævdet, ikke bare fra undertegnede side, men fra næsten alle forskere på området – uden tvivl også er en formel organisation."